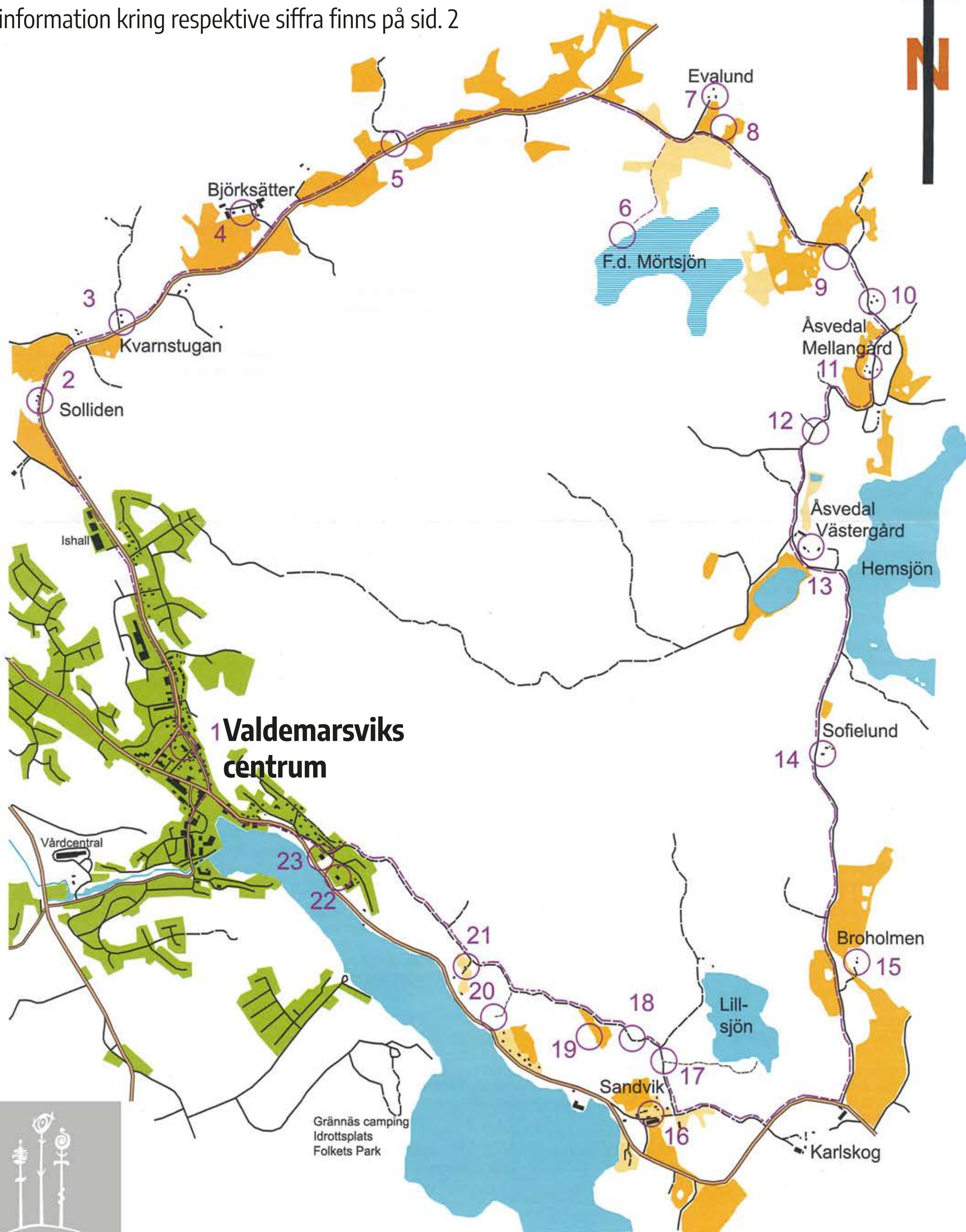

Cykel- & löparkarta

Valdemarsvik - Åsvedal - Valdemarsvik

15 km varav 6 km asfalt

information kring respektive siffra finns på sid. 2

1 Valdemarsviks centrum

- 1. Valdemarsviks kyrka** stod klar i sept. 1877 till en kostnad av 12 000 kronor. Invigd 5 aug. 1877. Klocktornet tillkom 1905 och provringningen av klockorna utfördes den 26 oktober. En månad senare, den 26 november hölls invigning av det nya klocktornet. Innan dess hade man kallat till högmässa och andra kyrkliga evenemang genom att på berget ovanför "Bergudden" 250 m. söder om kyrkan, slå på en järnten med en klubba. Kyrkparken invigdes 30 maj 1937.
- 2. Solliden.** Husen är uppförda 1933 (stora) och 1935 (lilla). Från slutet av 1700-talet och fram till mitten av 1800-talet nämns ett Solliden under Fifalla. Platsen är okänd, men tänkbart är att torpet låg här.
- 3. Kvarnstugan (Kvarnsätter).** Nämns 1877. Då bor här mjölnaren Otto Petersson, hustrun Johanna Svensdotter, dottern Alma Maria och sonen Edvin Konrad. Fundamenten efter **Fifalla vattenkvarn** hittar du i bäcken söder om stora vägen. Redan 1650 finns en kvarn markerad här. Då man skulle mala, fick man gå uppströms till två dammar (Liselgölsdammen och Pinkärnsdammen) flera km. och släppa på vattnet. Kvarnen var troligen i bruk fram till omkr. 1900.
- 4. Björksätter.** Nämns 6/10 1444 och skrivs då "Birkesaeter". Första led i namnet är det fornsvenska "birke", vilket betyder björkskog eller björkdunge. "Säter" betyder skogsäng, utmarksäng. Enl. jordeboken 1543 var Björksätter en skatteutjord från Fifalla. År 1551 ett helt skattehemman. Vid laga skifte 1831 bestod Björksätter av två gårdar. Logen väster om mangårdsbyggnaden uppfördes under andra halvan av 1864. Mangårdsbyggnaden uppförd 1949 som ersättning för den gamla, vilken lär ha varit från 1700-talet. Sommaren 2008 uppfördes en ny maskinhall.
- 5. Lilla Björksätter.** Nämns i husförhörslängden 1849. Då kommer Petter Adolf Nyberg hit med hustrun Cajsa Hansdotter samt sönerna Petter Magnus, Nils Fredrik Wilhelm, Adolf August, Anders Gustaf, Niklas Alfred och Axel Wiktor. Tre år senare flyttar de ut och sedan finns inga anteckningar om Lilla Björksätter. Husen låg söder om vägen, men där finns inga synliga rester. Norr om stora vägen och väster om skogsvägen finns dock rester av källaren.
- 6. Kandelabergran.** Här får du lämna cykeln och gå 600 meter till f.d. Mörtsjöns norra kant. Ett 20-tal meter från kanten finns denna märkliga gran, en s.k. "kandelabergran", vilket innebär att den cirka 3 m. upp delar sig och övergår i fyra stammar. Totalhöjden är ungefär 30 meter och omkretsen i brösthöjd är 270 cm. Mörtsjön består idag av s.k. gungfly och vi rekommenderar inte att du beger dig ut på myren. Men den är vacker att se på med sin lite norrländska karaktär.
- 7. Evalund.** Nämns 1854. Då bor här staturen Pehr Andersson Holmberg med hustrun Catharina Andersdotter samt torparen Anders Nilsson med hustrun Eva Catharina Andersdotter. På karta från 1878 beskrivs Evalund som ett jordtorp. Senare blev det egen gård fram till början av 1950-talet.
- 8. Lövdalen.** Nämns i husförhörslängden 1825-30. Då bor här torparen Mattis (Mats) Ericsson med hustrun Margareta Jonsdotter, sonen Nils och dottern Stina. Redovisas som jordtorp på karta från 1878. Tre hus är där utritade, varav det norra är källaren. Bostadshuset låg strax söder härom vid vägen till Åsvedal tillsammans med en ekonomibyggnad (ett på var sida av vägen). Sist boende är "egaren och brukaren" Karl Gustaf Hultgren, hustrun Brita Karin Nilsson och sönerna Gustaf Wilhelm, Axel Henrik samt dottern Anna Wilhelmina. De flyttade ut 1894.
- 9. Udden.** Endast de svaga resterna av jordkällaren 60 m. söder om vägen finns kvar. Nämns i husförhörslängden 1817 och beskrivs då som ett nybygge. Då bor här Jonas Jonsson och hans hustru samt dottern Inga Jonsdotter. Sedan gifter Jonas om sig med Ingrid Östensdotter som har två söner - Sven och Magnus Mattsson. Sist boende var torparen Lars Jonsson med hustrun Lisa (Andersdotter?), sonen Gustaf samt döttrarna Amalia och Carolina. De flyttar ut 1847.
- 10. Åsvedal mellangård (norra).** Utflyttad från Åsvedal vid laga skifte 1868. Mangårdsbyggnad och ladugård från denna tid.
- 11. Åsvedal mellangård (södra).** Troligen ursprungliga platsen för Åsvedal, som nämns 1453 och skrivs då "Asuidadal". Om namnet finns två förklaringar. Antingen är det en sammansättning av de tre orden ås, ved (skog) och dal. Den andra förklaringen är att namnet dels består av det fornsvenska mansnamnet Aswidh och ordet dal. Åsvedal var redan i början av 1500-talet en liten by. Jordeboken från 1543 upptar nämligen tre hela frälsehemman. Bönderna arrenderade alltså marken av adeln. Mangårdsbyggnaden är uppförd 1868. Lilla huset på höjden öster om heter Högtomt, även kallat Berget. 150 m. NV om mangårdsbyggnaden har det funnits både en kvarn och en damm, av vilka tydliga rester finns. På karta från 1830 benämns platsen "sågbacken" varför det troligen var en sågkvarn. En såg fanns på platsen så sent som 1942, dit virke fraktades från trakten.
- 12. Fribergsstället (Västralund).** Nämns i husförhörslängden 1862 och kallas då Westralund. Då bor här arbetaren Nils Carlsson Friberg med hustrun Margaretha Charlotta Strömberg. Det officiella namnet har alltid varit Västralund, men fick alltså namnet Fribergsstället efter förste innevärdaren - tillika siste, ty Margaretha Charlotta blev änka och bodde kvar till 1890. Sedan redovisas Västralund som "borttaget". Stenfoten efter huset alldeles i östra vägkanten.
- 13. Åsvedal mellangård (västra).** Utflyttad från Åsvedal vid laga skifte 1868. Mangårdsbyggnad och arbetarbostad uppförda då. Ladugården uppförd 1949.
- 14. Sofielund, (Josefinelund).** Kallades Josefinelund fram t.o.m. husförhörslängden 1905-16. Nämns i husförhörslängden 1876-80 som "en stuga på mellangårdens egor". Från 1876 bor här Sven Peter Bäckström med hustrun Eva Charlotta Olofsdotter och dottern Alma. År 1880 flyttar så Nils Andersson med hustrun Anna Josefine Andersson och dottern Anna in. Det är med stor säkerhet så att hennes andra förnamn gav stället dess namn. Sist boende är lantbrevbäraren Axel Wilhelm Bergström och hans hustru Ester Dorotea. Han dör 9 december 1958 och hon flyttar ut 1 september 1961.
- 15. Broholmen.** Första anteckningen i husförhörslängden är från 1841, då torparen Carl Jonson med hustrun Anna Nilsson och barn bebor stället. Sist boende är skogsarbetaren Tore Elov Karlsson och hans hustru Kaisa Birgit. De flyttar till Östra Ed 26 maj 1944. Sedan är Broholmen fritidsbostad fram till 1963. Då revs huset och ett nytt fritidshus byggdes på samma plats.
- 16. Sandvik.** År 1535 nämns Sandvik första gången. År 1543 beskrivs Sandvik som ett helt frälsehemman. På 15- och 1600-talen hörde gården till Herrborum, vars ägare var släkten Banér. Mangårdsbyggnaden byggdes åren 1863-64.
- 17. Medeltida ridstig.** Redan på 1300-talet är den gamla ridstigen mellan Vammar gård (låg i nordvästra delen av centralorten) och Gryt dokumenterad. Här viker Östgötaleden av till vänster och följer man den lite drygt 100 m. kan man se "fåran" som uppstått efter alla fötter och hovtramp, förstärkt av erosion. En sådan väg kallas "hålväg". Om Du fortsätter ytterligare ca. 150 m. ser Du rester av den stensatta vägbanken i backen upp mot bergets krön. Du kan sedan fortsätta 150 m. till – och Du är framme vid Lillsjöns sydspets.
- 18. Vaghållningssten** Ett "K" med en pil över, vilket betyder att byn Kalerum var ansvarig för vägunderhållet i pilens riktning och till nästa sten. Vaghållningsstenarna är från 1800-talets senare hälft och fram till omkr. 1900, då samhället tog över ansvaret för underhållet av större vägar. Denna väg var på den tiden huvudvägen till Gryt.
- 19. Karlstorp.** (låg högst upp på berget cirka 30 m. från åkern) Nämns i husförhör 1842. Då bor här Carl (?) Larsson med hustrun Stina Lisa Persdotter och deras tre barn. Torpet lär ha brunnit ned en julafton, och det borde i så fall ha varit 1864, för de sista som finns antecknade här är daglönaren Alexander Hummelgren med hustrun Catharina Pehrsdotter och deras tre döttrar, som flyttar ut detta år.
- 20. Månskensberg.** Omkring 100 m. från cykelleden ligger toppen av Månskensberg på cirka 50 m.ö.h.. Här har du en fin utsikt över Valdemarsviken.
- 21. Nyhagen.** Påstås vara uppfört 1805, men utförandet med skorstenen i taknock tyder på att huset är byggt tidigast omkring 1830. De första uppgifterna är också från denna tid, då torparen Olof Ersson dör här den 22 juni 1832. Nämns i husförhör 1833. Då bor här änkan Kjerstin Månsdotter med mågen Carl Arvid Cederholm och hennes dotter Cajsa Svensdotter. Kallades även Skrikhagen i äldre tider (bl.a. 1832), då man skrek härifrån till Grännässidan då man ville ha transport över viken. Fungerade som scoutstuga från juni 1956 och en tid framöver.
- 22. Borg.** Förekommer regelbundet i skrifter på 1500-talet och kallas då även "Stridzborg" - vilket kan innebära att här har funnits någon form av befästning. Anges 1595 som ett helt frälsehemman. Corps-de-logiet är uppfört 1863 och Kuskbostaden (röda huset på höjden 40 m. norr ut) är Borgs gamla mangårdsbyggnad, uppförd 1789.
- 23. Albacken.** Uppförd 1912 i italiensk stil som bostad åt Johanna Lundberg, änka efter Carl Johan, grundaren av CJ Lundbergs Läderfabrik vars verksamhet dominerade samhället mellan 1873 – 1960.